

גיטין כד, א פרק שלישי כל גט

משנה :

כל גט שנכתב שלא לשום אשה - פסול.

כיצד?

היה עובר בשוק, ושמע קול סופרים (כותבי גיטין) מקריין "איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני", ואמר "זה שמי וזה שם אשתי!" - פסול לגרש בו.

יתר מיכן (בגמרא מפרש מאי יתרא דכולהו): כתב לגרש את אשתו, ונמלך (חזר בו מלגרש), מצאו בן עירו ואמר לו "שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך" - פסול לגרש בו;

(גיטין כד, ב)

[המשך המשנה]

יתר מיכן: היו לו שתי נשים, ושמותיהן שוות: כתב לגרש את הגדולה - לא יגרש בו את הקטנה (גדולה וקטנה לאו דוקא); יתר מיכן: אמר ללבלר "כתוב לאיזו שארצה אגרש" - פסול לגרש בו (דאין ברירה: דלא אמרין 'הוברר הדבר דבשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה').

גמרא :

כתב לגרש את אשתו ונמלך [מצאו בן עירו ואמר לו "שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך" - פסול לגרש בו] ואלא רישא (דתני איש פלוני גירש פלונית כו') במאי (אי לא הכי, דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך)?

אמר רב פפא: בסופרין העשויין להתלמד (לכתוב גיטין) עסקינן. אמר רב אשי: דיקא נמי, דקתני 'סופרין מקריין' (הגדולים מקריים לתלמידיהם: כך וכך כשיבא גט לפניך - כתבהו, והזכירו שם אינש בעלמא - אלמא בתלמידים עסקינן), ולא קתני 'סופרין קוראין' - שמע מינה.

מאי 'יתר מיכן'?

תנא דבי רבי ישמעאל: 'לא זה שנכתב שלא לשום גירושין' (אלא להתלמד), 'אלא אף זה שנכתב לשום גירושין' (גמורין ונמלך) - פסול; ולא זה (בלבד) שנכתב שלא לשום גירושין דידיה (של אדם זה - פסול), 'אלא אף זה (דהיו לו שתי נשים) שנכתב לשום גירושין דידיה (דהאי גברא) - פסול' (הואיל ונכתב שלא לשם גירושין של זו); ולא זה שלא נכתב לשום גירושין הא [של אשה זו], 'אלא אף זה שנכתב לשום גירושין הא - פסול'.

מאי טעמא? אי כתב [במקום דברים כדא: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו] ונתן ספר כריתות בידה - הוה אמינא למעוטי האיך קמא, דלא עביד לשום כריתות, אבל כתב לגרש את אשתו ונמלך - דעביד לשום כריתות, אימא 'כשר' - כתב רחמנא 'וכתב'; אי כתב רחמנא 'וכתב' - הוה אמינא למעוטי האי דלא איהו קא כתיב לה, אבל יש לו שתי נשים - דאיהו קא כתיב לה - אימא 'כשר'! כתב רחמנא 'לה' - לשמה!

וסיפא למה לי (מאי קא משמע לן? הא אשמעינן כבר דגירושין דידיה ודידה בעינן)? הא קא משמע לן: דאין ברירה (דלא תימא 'הוברר דבשעת כתיבה נמי דעתיא אהא, ואיכא גירושין דידיה ודידה')!

כתב לגרש את הגדולה - לא יגרש בו את הקטנה:

'קטנה' - הוא דלא מצי מגרש ביה, הא גדולה מצי מגרש ביה (וכי מפקא ליה - לא חיישנן לאיסור אשת איש, למימר שמא לא לזו ניתן אלא לחברתה ונפל מידה ומצאתו זו, דהואיל ונקיטא ליה לגיטא בידה - בדידה מחזקינן לה)!

אמר רבא: זאת אומרת: שני יוסף בן שמעון הדריין בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים (אחד מהן שהוציא שטר חוב על אחרים - אין הלוח יכול לומר "לא ממך לוייתי אלא מפלוני ששמו כשמך, וממנו נפל, ולא בעל דברים דידי את" אלא כיון דהאי תפיס לשטרא - גבי ביה).

אמר ליה אביי: אלא מעתה: רישא (שאף שמות הבעלים שוין), דקתני 'שמי כשמך' - פסול לגרש בו' (תידוק נמי): שני - הוא דלא מצי מגרש ביה, הא ראשון (שנכתב לשמו) מצי מגרש ביה (וכי מפקא ליה - לא אמרין משום חומרא דאשת איש 'שמא לא בעלה של זו כתבו אלא האחר')!

והא אמרינן (במתניתין ד'גט פשוט' [בבבא בתרא פ"י מ"ז (קעב,א)]: שני 'יוסף בן שמעון' שהיו בעיר אחת - אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה) ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב' (דאמר ליה "לא אני לוייתי ממך אלא חברי ליה ממך, ומסר לך שטר זה"; דאף על גב דפליגי תנאי התם במוציאין שטר חוב על אחרים, ולא חיישינן לנפילה, מודו דאין אחרים מוציאין עליהן, כדפרישית; הכא נמי: לימא 'לא בעלה כתבו, אלא 'יוסף בן שמעון' אחר כתבו לאשתו, ונמלך ולא גירשה, והשליכו לאיבוד מדעת, ולקחתו זו, שהיא רוצה להתגרש') ! ?

אלא מאי אית לך למימר? - בעדי מסירה (שמכירים את שניהם, ומעידים שראו שזה מסר לזו; אבל בעדי חתימה - לא, כדאמרין: שמא נמלך זה שכתבו וחתמו ולא גרש את אשתו ומסרו לזו אשת חבירו), ורבי אלעזר היא - הכא נמי בעדי מסירה ורבי אלעזר היא. (ולכא למיחש שמא לחברתה נמסר; אבל בעדי חתימה - לעולם אימא לך דחיישינן שמא את חברתה גרש וחיישינן לנפילה; וגבי שטרי חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים, דחיישינן לנפילה.)

אמר רב: כולן (כל הגיטין השנויים במשנתנו - אף על פי שפסולין לגרש להתירן לינשא) פוסלין בכהונה (פוסלין הן אותה מן הכהונה: אם בעלה כהן - נפסלה עליו משום גרושה) חוץ מן הראשון (שלא נכתב לשם גירושין כלל; אבל הנך בתראי - פסלי, דריח הגט פוסל בכהונה, דתניא בפרק בתרא (פב,ב): 'האומר לאשתו 'הרי את מגורשת ממני, ואי את מותרת לכל אדם' - פסלה מן הכהונה, שנאמר 'ואשה גרושה מאישה [לא יקחו]' [ויקרא כא,ז] - אפילו לא נתגרשה אלא מאישה, ולאחרים לא הותרה - פסולה לכהונה); ושמואל אמר: אף ראשון נמי פוסל (דריח גט הוה). ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: כל מקום ששנו חכמים 'גט פסול' - פסול ופוסל; (כל מקום ששנו ביבמות) 'חליצה פסולה' - פסולה (להתירה לשוק) ופוסלתה מן האחין (אבל פוסלת היא אותה מן האחין: שלא תתייבם עוד, דקמו עלה ב'כיון שלא בנה - שוב לא יבנה', דלא כתיב 'אשר לא בנה את בית אחיר' אלא 'אשר לא יבנה' (דברים כה,ט): כיון שחלץ - שוב לא יבנה).

במערכא אמרי משמיה דרבי אלעזר: שמאל (חלצה בשמאל: אמרינן ביבמות (קד,א) פסולה) ולילה (וכן חלצה בלילה) פסולות ופוסלות ((בשמאל) פוסלת, דשם חליצה עלה, אלא שלא נעשית בהכשירה, דיליף 'רגל' [ביבמה: וחלצה נעלו מעל גולו (דברים כד,ט)] 'רגל' ממצורע, דכתיב 'ימנית' [ויקרא יד,יז;יז ועוד]; ולילה נמי נפקא לן התם); קטן ואנפיליא (קילצון של בגד - לאו חליצה כלל, ד'איש' ו'נעל' כתובים בפרשה: 'ואם לא יחפוץ האיש וגו') - פסולות ואין פוסלות.

(גיטין כה, א) זעירי אמר: כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון (דלחומרא אמרינן 'יש ברירה', ופסולה לכהונה, אבל אינך כולהו - אפילו ריח הגט אין בהם, ולא דמו למגורשת מאישה, ולא התירה לכל אדם; דההיא - לההוא מילתא מיהא 'לשמו' ו'לשמה' נכתב); וכן אמר רב אסי: כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון; ורבי יוחנן אמר: אף אחרון נמי אינו פוסל (דאין ברירה); ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: האחין שחלקו - לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל (דאין ברירה: דאיכא למיחש: חלק שנטל זה היה ראוי לאחיו, והחליפו; והיינו 'לקיחה', וחוזר ביובל לתחילתו, משום מצות יובל, והדר שקליה כדמעיקרא); וצריכא: דאי איתמר כהא - בהא קאמר רבי יוחנן דאין ברירה, משום דבעינן 'לה' - לשמה, אבל התם - מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל, אבל ירושה ומתנה לא; ואי אשמעינן שדה - משום דלחומרא ('מחזירין' - חומרא היא; ואי נמי הוה מספקא ליה - אזיל לחומרא; אבל 'אינו פוסל' - קולא הוא, ואי לאו דפשיטא דאין ברירה - לא אזיל לקולא), אי נמי כתחילה (כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה לאיש אחד - כך יחזור ביובל לאיש אחד, וטעמא לאו משום דאין ברירה הוא), אבל הכא אימא לא - צריכא.

בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה: אמר ללבלר "כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה" (יהא הגט לשמה, ושמותיהם היו שוין) - מהו (יש ברירה או אין ברירה)? אמר ליה: תניתוה: 'יתר מיכן: אמר ללבלר "כתוב לאיזו שארצה אגדש" - פסול לגדש בו', אלמא אין ברירה! איתיביה [פסחים פ"ח מ"ג]: 'האומר לבניו "הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים' (יהא נמנה עליו ואני מקנה לו חלקו בשעת שחיטה)', כיון שנכנס ראשון (לאחר שחיטה) ראשו ורובו - זכה בחלקו (דאמרין יש ברירה: דמשעת שחיטה היה זה ראוי לכך, ונשחט פסח זה עליו), ומזכה את אחיו עמו (לימנות בחלקו)! (ולקמיה מוקי לה שפיר).

אמר ליה: הושעיא ברי! מה ענין פסחים אצל גיטין? הא אתמר עלה [פסחים פ"ט,א]: אמר רבי יוחנן: כדי לזרזן במצות (אביהן המנה את כולן עליו משעת

שחיטה, והא דקאמר "על מי שיעלה ראשון" - לזרזינהו אתא, כלומר "נראה איזה הוא ראשון", ולא הודיעם מה בלבו;

דיקא נמי דקתני 'כיון שנכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו': אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא - שפיר (משום הכי מזכה את אחיו עמו), אלא אי אמרת דלא אמנינהו - לאחר שחיטה מי קמיתמנו? והתנן: 'נמנין' (הרוצה לימנות) ומושכין ידיהן ממנו (מי שהיה נמנה, ורוצה לימשך ולהמנות על אחר - מושך ידיו הימנו) עד שישחט' (אבל לאחר שחיטה לא נמנין ולא נמשכין, דכתיב 'ואם ימעט הבית': אם באו להמעט ולהמשך ממנו 'מהיות משה': בחייתו של שח יתמעט).

תניא נמי הכי (דלא נתכוין אלא לזרזן ומיהו כולהו אמנינהו): 'מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים' (ולא קתני 'ונמצאו בנות זוכות בפסח ובנים לא זכו').

אמר אביי (אתמוהי מתמה אביי ברב יהודה ורב אושעיא): קא בעי מיניה ('לאיזו שתצא בפתח תחילה') תולה (המתנה) בדעת אחרים, וקא פשיט ליה ('לאיזו שארצה' דהיינו) תולה בדעת עצמו (דילמא תולה בדעת עצמו לית לן ברירה, דמזאתני ברישא - גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי סעיפים, וליכא למימר 'הוברר דמעיקרא דעתיה להאי'; אבל זה שתלה באחרים - גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא), והדר מוטיב ליה תולה [האב] בדעת אחרים ['על מי שיעלה ראשון']?

אמר רבא: מאי קושיא? דלמא דמאן דאית ליה ברירה - לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים - אית ליה ברירה, ומאן דלית ליה ברירה - לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים - לית ליה ברירה!?

אמר ליה רב משרשיא לרבא: והא רבי יהודה, דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה!

1. תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה - דתניא [תוספתא דמאי פ"ח ה"ז] [ליברמן], בשנויים: 'הלוקח יין מכין הכותים' (קודם גזירה; ואין לו כלי להפריש תרומות ומעשרות בהן, והוא צריך לשתות; וכותים - גירי אמת חשיב להו, ואין ארץ ישראל נפקעת מקדושתה על ידיהם, והן חשודין על המעשרות ועל התרומה, ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה; אבל כותים חשודין על הכל, והלוקח מהן צריך לעשר ודאי -) אומר: "שני לוגין (מתוך מאה) שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה (בתוכו); עשרה - מעשר ראשון; תשעה - מעשר שני;

(גיטין כה, ב)

ומיחל (מעשר שני מחלל בדיבורא בעלמא על מעות שיש לו בבית, דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן) ושותה מיד (דמאחר שקרא שם - יצא לו מיד טבל, וכשהוא מוציא יין לשתיתו - הוא הנברר לחולין, ולכשיהיו לו כלים, ויוציא מן הנוד לתרומה - הוא הנברר לתרומה, ויש ברירה) - דברי רבי מאיר; (ו)רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון - אוסרין (דלית להו ברירה בתולה בדעת עצמו: שהוא עצמו מוציא את היין)';

2. תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה - דתנן (לקמן ב'מי שאחזו' פ"ט) מ"ד,ג,א): ('זה גיטך מעכשיו אם מתי מחולי' זה הרי זה גט אם מת מאותו חולי) 'מה היא באותן הימים (כל ימי החולי)?

רבי יהודה אומר: הרי היא כאשת איש לכל דבריה (אם כהן הוא אוכלת בתרומה ואם זינתה בחנק)', ולכי מית - הוי גיטא (דקתני רישא: "הרי זה גט", ואיירי רבי יהודה במה היא באותן הימים; אלמא לא פליג ברישא, ולא אמרינן 'גט לאחר מיתה' הוא - כיון דאמר "מעכשיו", ואף על גב דכשנתן הגט - הוא מספקא ליה אם יחיה אם ימות, ותלה התנאי בדעת מי שמתו וחיו תלויים בידו, וכשמת אמרינן 'הוברר הדבר דמשעת נתינה היה ראוי למות מחולי זה', והוה ליה גט מההיא שעתא, שעל מנת כן מסרו, ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט, שבידו לקיים ודעתו לקיים כשמתנה עליהם, ולכשנתקיים התנאי - הוי גט למפרע, דהתם - לאו טעמא משום ברירה הוא; אבל הכא - דאין בידו, ובשעת התנאי הוא ספק, והתנאי מתקיים מאליו - אי לאו משום ברירה לא הוי גט מחיים)!

אמר ליה רב משרשיא לרבא: הא - רבי שמעון, דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה, ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה; תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה - הא דאמרן (בהלוקח יין); תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה - דתניא: "'הריני כועליך (לשם קידושין דאשה נקנית בביאה) על מנת שיוצא אבא" - אף על פי שלא יוצא האב - מקודשת (דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וגמר בלבו לקידושין גמורים ואפילו לא יוצא אביו); רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: יוצא האב - מקודשת,

(גיטין כו, א)

לא רצה האב אינה מקודשת (דלא בעל אלא על תנאי, ולא נתקיים; וכי רצה [האב] - מיהא מקודשת, ואף על גב דמשעת בעילה ספק רוצה ספק אינו רוצה - אמרין הוברד דמשעת בעילה הוו קידושין). אמר ליה: בין לרבי יהודה בין לרבי שמעון, לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים - אית להו ברירה, והתם - כדקתני טעמא: 'אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע' (שהרי לא הובררה התרומה מעולם)? אמר להם: לכשיבקע (כשיבא לידי כך - ודאי טבלים שתה, אבל אין לחוש לכך, דלא שכיח ליבקע)!

משנה:

הכותב טופסי גיטין (שסופר הוא ונוטל שכר ורוצה שיהו מזומנין לו פעמים שאדם בא לשוכרו והוא טרוד בשטרות אחרים) - צריך שיניח מקום האיש, ומקום האשה, ומקום הזמן (שאם רואה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב כל הגט ובגמרא מפרש טעמא); שטרי מלוה - צריך שיניח מקום המלוה, מקום הלוח, מקום המעות, מקום הזמן. (ואם שמע שהיה אחד רודף אחר חבירו להלוותו מנה - לא יאמר "הריני כותב מיד ואניח מקום הזמן לבדו", שלא יהא שטר מוקדם, אלא צריך שיניח מקום הלוח והמעות, אף על גב דליכא למיחש למידי: גזירה שטרות אטו גיטין); שטרי מקח - צריך שיניח מקום הלוקח, ומקום המוכר, מקום המעות, מקום השדה, ומקום הזמן - מפני התקנה (בגמרא מפרש אהיכא קא').

רבי יהודה פוסל בכולן (ואפילו הניח מקומות הללו; וטעמא מפרש בגמרא); רבי אלעזר מכשיר בכולן (ובלבד שיניח מקומות הללו) - חוץ מגיטי נשים (דגזרינן בהן טופס אטו תורף), שנאמר [דברים כד, א]: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה [ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו] - לשמה. (בגמרא פריך: האי - אתורף הוא דכתיב!?)

גמרא:

אמר רב יהודה אמר שמואל: צריך שיניח אף מקום 'הרי את מותרת לכל אדם' (שגם זה עיקרו של גט), ורבי אלעזר היא, דאמר עדי מסירה כרתי (הלכך 'וכתב לה' לאו אחתימה קאי דחתימת עדים אינה אלא מדברי סופרים מפני תיקון העולם וכי כתיב וכתב לה משמע אעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרו), ובעינן כתיבה לשמה; וצריכא (לשמואל לאוקמי להני תלת סתמי כרבי אלעזר, ולמימרא בכולהו: 'והוא ששייר מקום התורף', 'אין כותבין על המחובר' (לעיל כא, ב), 'והכל כשרין לכתוב' (לעיל כב, ב) - ו'הכותב טופסי גיטין' - כולוהו אוקמינהו שמואל כרבי אלעזר): דאי אשמעינן הך קמיינתא - בההיא הוא דאיכא לאוקמה כרבי אלעזר, דקתני 'אין כותבין' (והדר) וקתני 'פתבו' ('כתבו' על המחובר - כשר; ומדקשיא רישא לסיפא - אוקימנא דהכי קאמר: אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כו'); אבל סיפא ('הכל כשרין לכתוב'), דקתני 'שאין קיום הגט אלא בחותמיו' - אימא רבי מאיר היא, דאמר עדי חתימה כרתי (ואינו צריך לשייר מקום התורף, ואשמעינן שמואל דצריך, ורבי אלעזר היא; וסיפא, דקתני 'שאין קיום הגט אלא בחותמיו' - לאו לאכשורי תורף דחרש שוטה וקטן דשלא לשמה קאי, אלא אמציעתא קאי: 'האשה כותבת את גיטה לשמה והאיש שוברו', שאין קיום הגט אלא במסירתו ולא בחתימתו; והא דנקט 'חותמיו' - משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו, ורוב גיטין - חתומים הם, אפילו לרבי אלעזר מפני תיקון העולם) ! ואי אשמעינן בההיא - ההיא נמי איכא לאוקמה כרבי אלעזר (ולא קשיא מידי, כדפרישית), אבל הא - אימא 'מדסיפא רבי אלעזר' (פליג רבי אלעזר ארישא, דקתני רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים, ורישא מכשיר אף בגיטי נשים) הוי רישא לאו רבי אלעזר (ואין צריכין לשייר מקום 'הרי את מותרת', אלא מקום השמות לבדן, משום קטטה כדלקמן) - צריכא (קא משמע לן שמואל דרישא נמי כרבי אלעזר, ותרי תנאי ואליבא דרבי אלעזר, כדלקמיה).

מפני התקנה:

מאי 'תקנה'?

אמר רבי יונתן: מפני תקנת סופר (התירו לכתוב טופס שלא לשמה), ורבי אלעזר היא (הא דקתני 'מפני התקנה' התירו לכתוב טופס), דאמר עדי מסירה כרתי (הא לאו הכי הוה אסיר, רבי אלעזר היא דבעי 'לשמה' בכתיבה מדאורייתא); ובדין הוא דאפילו טופס נמי לא לכתוב (דלמא אתי למכתב תורף; אלא), ומשום תקנת סופרים (שהיו מזומנין לו) שרו (ליה) רבנן (ובלבד ששייר תורף לכתוב 'לשמה', ותורף דשאר שטרות נמי גזר משום תורף דגיטין). 'רבי יהודה פוסל בכולן' - גזר טופס אטו תורף, גזר שטרות אטו גיטין (וגזר שטרות - אפילו טופס אטו גיטין);

ורבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים' - טופס אטו תורף
גזר, שטרות אטו גיטין (בטופס) לא גזר (דגזירה לגזירה היא).

שנאמר 'וכתב לה':

והא כי כתיב 'לה' - אתורף הוא דכתיב (דבקרא 'כריתות' כתיב, דהיינו תורף, והיכי
יליף רבי אלעזר מיניה למיסר טופס)?

אלא אימא 'משום שנאמר 'וכתב לה' - לשמה (לא תימא 'שנאמר', דמשמע מיניה יליף,
אלא 'משום', כלומר: משום שנאמר בתורף 'וכתב לה' - לשמה' גזרין טופס אטו תורף דאורייתא).

(גיטין כו, ב)

קשיא דרבי אלעזר אדרבי אלעזר (רישא אוקמת כרבי אלעזר ומכשיר לכתוב טופסי גיטין,
וסיפא פליג ואמר 'חוץ מגיטי נשים')!?

תרי תנאי ואליא דרבי אלעזר.

רבי שבתי אמר חזקיה: משום קטטה (מפני התקנה' דקתני - לאו אהיתרא דטופסי קאי,

אלא א'צריך שיניח' קאי מפני תקנת קטטה), ורבי מאיר היא, דאמר עדי חתימה

כרתי (דלא בעי כתיבה לשמה, ולא צריך שיניח מקום 'הרי את מותרת' אלא מקום השמות לבדן - משום

קטטה, ומקום הזמן - משום מוקדם); ובדין הוא דאפילו תורף נמי (עם השמות)

לכתוב (דכי כתיב 'וכתב לה' - אחתימת עדים קאי, שהיא עיקר כתיבתו) וזמנין דשמעה

[האשה] ליה לסופר דקא כתיב (ומזכיר שמו ושמה), וסברה "איהו קאמר

ליה!" והוה לה קטטה בהדיה.

רב חסדא אמר אבימי: משום תקנת עגונות.

אמרי לה רבי מאיר ואמרי לה רבי אלעזר: אמרי לה רבי מאיר

דאמר עדי חתימה כרתי, ובדין הוא דאפילו תורף נמי לכתוב,

וזמנין דהוה ליה קטטה בהדה ורתח עלה (וכי משכח לגט מזומן -) וזריק ליה
ניהלה ומעגן ומותיב לה (כשהיא מגורשת);

אמרי לה רבי אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי, ובדין הוא דאפילו

טופס נמי לא לכתוב (גזירה משום תורף - דאורייתא), וזמנין דבעי למיזל

למדינת הים ולא אשכח ספרא ושביק לה ואזיל ומעגן ומותיב לה.

ומקום הזמן:

קפסיק ותני? לא שנא מן הנישואין ולא שנא מן האירוסין (המגרש

לארוסתו צריך לכתוב זמן כשר ולא מוקדם)? בשלמא מן הנישואין, בין למאן דאמר

משום 'בת אחותו' איכא, בין למאן דאמר משום פירי איכא (שאם יכתוב

זמן לבו ביום, והוא יגרשנה לאחר זמן, והיא טורפת מיום הכתיבה!); אלא מן האירוסין:

בשלמא למאן דאמר משום בת אחותו איכא, אלא למאן דאמר משום

פירי - ארוסה מי אית לה (דיו) פירי (הלא אינו אוכל פירות אלא משעת תנאי כתובה

ואילך, שהוא מתחייב בפרקונה, כדאמרינן ב'נערה שנתפתתה' (כתובות מז, ב)?

אמר רב עמרם: הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת

ולד (הצריכו להניח מקום זמן לגט ארוסה), ולא ידענא מאי ניהו (דמאי ולד יש

לארוסה); כיון דשמעיתא להא דתניא 'האומר "כתבו" (עכשיו) גט

לארוסתי (ולא אתננו לה עד לאחר שאכנסנה), לכשאכנסנה אגרשנה" - אינו גט',

ואמר עולא: מה טעם? (דגט ישן הוא); גזירה שמא (תתעבר כשיכנסנה, ו)יאמרו

"גיטה קודם לבנה" (שיהיו סבורים שנתנו לה ביום שנכתב) - הכי נמי (במתניתין):

(משום הכי) גזירה (צריך להניח מקום זמן אף לטופס הארוסה): שמא (יכתוב זמן לבו ביום, והוא לא

יגרשנה עד לאחר נישואין, ו)יאמרו "גיטה קודם לבנה (בלא קידושין וכתובה נתעברה, לאחר

גירושין)" (ופגם הוא למשפחה).

אמר רבי זירא אמר רבי אבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב

אדא בר אהבה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר (שפוסל בטופסי גיטין, גזירה משום

תורף).

קרי רב עליה דרבי אלעזר "טובינא דחכימי" (מאושר שבחכמים).

ואפילו בשאר שטרות (במאי דפליג רבי אלעזר אדרבי יהודה, ואכשר בטופסי שטרות) נמי

(אמר רב 'הלכה כרבי אלעזר' (בתמיה))! והאמר רב פפי משמיה דרבא: 'האי אשרתא

דדיני' (קיום השטר: שהעדים מעידין על כתב ידיהם בבית דין, ובית דין כותבין בו 'במכותב תלתא

הוינא, ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו' ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי' וחותרמין) דמיכתבה

מקמי דליסהדי סהדי אחתימת ידיהו - פסולה' אלמא מיחזי כשיקרא - הכי נמי מיחזי כשיקרא, וליתא מדרב נחמן, דאמר רב נחמן: 'אומר היה רבי מאיר: אפילו מצאו באשפה (ולא נכתב לשם אשה כלל), חתמו ונתנו לה כשר' (אלמא לא חיישין למיחזי כשיקרא, כיון דנחתם בעתו חמנו), ואפילו רבנן לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה, אבל בשאר שטרות לא, דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: 'שטר שלוה בו (ביום של חתימה) ופרעו (בו ביום) - אינו חוזר ולוה בו (ואפילו ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון, דליכא למיחש למוקדם; והכי מפרשין לה בשנים או חזין (בבא מציעא יז,א)), שכבר נמחל שעבודו (כשפרעו, ובטל השטר, ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה, שלא עליה נחתם שטר זה, והויא לה מלוה על פה); טעמא דנמחל שעבודו, אבל משום שיקרא (אם היה נחתם על מלוה זו אף על פי שנכתב קודם הלואה) - לא חיישין (כשר אם בו ביום נכתב).

(גיטין כז, א)

משנה:

המביא גט, ואבד הימנו: מצאו לאלתר - כשר, ואם לאו - פסול (שמא מאחר נפל ואין זה שלו); מצאו בחפיסה (כלי ויש סימן בכלי שהוא שלו) או בדלוסקמא; אם מכירו - כשר. (מילתא באנפי נפשיה, ואו או' קתני: או שמכירו ואפילו מצאו בכל מקום - כשר.)

גמרא:

ורמינהו [בבא מציעא פ"א מ"ז]: 'מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים, דייתיקי (צוואת שכיב מרע: 'דא תהא למיקם ולהיות'), מתנות (מתנת בריא) ושוברין - הרי זה לא יחזיר (לא לבעל ולא לאשה; וכן שחרור, וכן כולם), שאני אומר: כתובין היו, ונמלך עליהן שלא ליתנן' (ומדלתי טעמא ב'שאני אומר' - שמעינן מינה דאם אמר הבעל "תנו לה שאני כתבתיו לה" - נותנין), (שמעינן מינה) הא (דאם) אמר (הבעל) "תנו (לה), שאני כתבתיו (לה)" - נותנין (ולא חיישין לשמא אינו זה), ואפילו לזמן מרובה! אמר רבה: לא קשיא: כאן (פסול) במקום שהשיירות מצויות (שמא מעוברין ושבים אחרים נפל), כאן במקום שאין השיירות מצויות. ואפילו במקום שהשיירות מצויות, והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת (לאו רבה קאמר לה, אלא הש"ס הוא דמסדר ואמר: דהא דאוקי רבה במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני אנשים בשם זה באותה העיר; אבל אם לא הוחזקו - מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן, או דילמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם אחר ששמו ושם אשתו כזה שתובעו);

דאי לא תימא הכי (דלא פסיל רבה אלא ב'מצויות' ו'הוחזקו') - קשיא דרבה אדרבה: דההוא גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא (שהובא שם לקיימו בבית דין), והיה כתיב ביה (הנפק): 'בשורירי מתא דעל רכיס נהרא' (ונפל מזה, והוא תובעו, ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר), ואמר רב הונא 'חוששין לשני שורירי' (ושמא לא זה הוא שנפל מזה), ואמר ליה רב חסדא לרבה: פוק ועיין בה, דלאורתא בעי לה מינך רב הונא. נפק, דק ואשכח דתנן (בבבא מציעא פ"א מ"ח; דף כ"א): 'כל מעשה בית דין' (המוצא שטר מקויים בבית דין, דליכא למיחש ל'כתובין' היו ונמלך עליהם שלא ליתנן: דלא עביד לקיומיה שטרא אלא מלוה לאחר שנמסר לידו, דחייש שמא ימותו עדים) - הרי זה יחזיר' (ולא חיישין לשמא אינו זה), והא בי דינא דרב הונא - דכמקום שהשיירות מצויות דמי (היו צריכין לו לדין ולהוראה, ובאים שם), וקא פשיט 'יחזיר', אלמא (שמע מינה משום דלא הוחזקו שני יוסף הוא, דלשני 'שורירי' לא חיישין): אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת - אין, ואי לא - לא!

עבד רבה עובדא בההוא גיטא דאישתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתיה (דאמר: תרתי בעינן, והכא לא הוה אלא חדא, והחזירו לתובע); איכא דאמרי: (האי בי כיתנא) - בדוכתא היכא דתרו כיתנא (בבית מי המשרה ששורין שם פשתן, ואין שיירות מצויות שם, והחזירו), ואף על גב דהוחזקו (שנים באותה העיר באותו השם), דלא שכיחן שיירות; ואיכא דאמרי: בדוכתא דמזבני כיתנא, והוא שלא הוחזקו, ושכיחן שיירות (בשוק ששיירות מצויות, והחזירו לפי שלא הוחזקו).

רבי זירא רמי מתניתין אברייתא, ומשני: תנן: 'המביא גט ואבד הימנו: אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול' ורמינהו 'מצא גט

אשה כשוק - בזמן שהבעל מודה (שאומר ליתנו לה) - יחזיר לאשה; אין הבעל מודה - לא יחזיר לא לזה ולא לזה' (לבעל לא יחזיר שמא כבר נתנו לה, וממנה נפל, וכשיבא לידו יחזיר אחר עדי מסירה, ויעידו שגירשה, וכשתתבע כתובתה - יאמר "פרעתין שהוצאת הגט בבית דין - ותנן 'הוציאה גט ואין עמו כתובה - גובה כתובתה', וחייבוני לפרוע, ונתנו לי את הגט כדי שלא תחזור ותגבה"; ולאשה לא יחזיר - שמא תינשא בו) - הא

(גיטין כז, ב)

בזמן שהבעל מודה מיהת יחזיר לאשה, ואפילו לזמן מרובה! ומשני: כאן במקום שהשיירות מצויות [לא יחזירנו], כאן במקום שאין השיירות מצויות. איכא דאמרי: (הא דשני רבי זירא במקום שהשיירות מצויות פסול -) והוא שהוחזקו - הוא דלא ליהדר, והיינו דרבה (דבעינן תרתי); איכא דאמרי: אף על גב דלא הוחזקו - לא ליהדר, ופליגא דרבה. בשלמא דרבה (דשני לעיל שנויא ידיה אתרתי מתניתין, חדא דגיטין וחדא דבבא מציעא) לא אמר כרבי זירא: מתניתין אלימא ליה לאקשוויי (דקא סלקא דעתיה דאינהו רמינהו אהדי, ומתניתין עיקר מברייטא), אלא רבי זירא (דרמי מתניתין אברייטא) - מאי טעמא לא אמר (שינויא ידיה אתרתי מתניתין) כרבה? אמר לך (רבי זירא מתניתין לא קשיין אהדי): מי קתני (בבבא מציעא) 'אם אמר "תנו" נותנין ואפילו לזמן מרובה'? (כלומר: ודאי על כרחין הא אמר "תנו" נותנין - דייקנין מינה מדתלה טעמא בנמלך עליה, אלא לזמן מרובה מהיכא דייקת?) דלמא (לעולם) 'אם אמר "תנו" נותנין', כדקיימא לן (בהכשירא דגיטין): (מצאו -) לאלתר (כשר)! ? (אבל ברייתא ודאי קשיא, דקתני 'יחזיר לאשה', ואי לאלתר, והבעל מודה - פשיטא, למאי ניוחש לה? אי לאו דאשמועינן אפילו לזמן מרובה - לא איצטריך למיתנייה, דבשלמא מתניתין לא תנא בה בהדיא, האמר "תנו" - נותנין, ואצטריך למתנייה, משום היא גופא: לאשמועינן דלא יחזיר, שאני אומר כו') רבי ירמיה אמר (לא מתניתין קשיא ולא ברייתא קשיא, דכל הני דאמרינן 'יחזיר' - לזמן מרובה), כגון דקאמרי עדים (החתומים בו): "מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון (ואותו חתמנו לאיש זה התובע)". אי הכי - מאי למימרא?

מהו דתימא ליחוש דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים - קא משמע לן.

רב אשי אמר: כגון דקאמר (האי שליח שאבדו) נקב יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק. ודוקא (נקט רב אשי) 'בצד אות פלונית', דהוה ליה סימן מובהק (דאין עדות ברורה מזו), אבל נקב בעלמא - לא. מספקא ליה סימנין אי דאורייתא אי דרבנן (הא דאמרינן ב'אלו מציאות' (בבא מציעא כו, א) שמחזירין אבדה בסימנין, ואיבעיא לן התם: דאורייתא או דרבנן? - לרב אשי נמי מספקא ליה, הילכך באיסורא אשת איש - לא סמכינן אסימנין בעלמא, דלמא סימנין דרבנן, ובממונא - הוא דמצו רבנן להפקיע, דהפקר בית דין היה הפקר, וטעמא דתקנתא - התם מפרש, אבל למישרי איסורא לא מצו רבנן לעקור דבר מן התורה; והאי דלא אמר 'קסבר סימנין דרבנן' - משום דהתם מיבעיא לן, ומהכא לא מצינן למיפשט, דהא אי נמי מספקא ליה - קאסר מספיקא).

רבה בר בר חנה (שליח היה) אירכס ליה גיטא בי מדרשא; אמר: אי סימנא (בעיתו דאיתיהב לכו) אית לי בגויה (סימנא); אי טביעות עינא (ואי בטביעות עינא בעיתו להדורי ניהלי) אית לי (טביעות עינא) בגויה (שנתתי עיני בו עד שאני מכירו יפה בלא שום סימן). אהדרוה ניהליה. אמר: לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה, וקסברי סימנים דאורייתא (שלא נתן בו סימן מובהק, אלא סימנא בעלמא; ומדאסמכו אסימנא באיסורא - קסברי סימנין לאהדורי אבדתא דאורייתא, מ'וכן תעשה לשמלתו', כדאמרינן ב'אלו מציאות' (שם)) אי משום טביעות עינא, ודוקא צורבא מדרבנן (דידע בטביעות עינא ולא משני בדיבוריה), אבל אינש בעלמא לא? [ולא איפשטא].

[מצאו לאלתר - כשר,] ואם לאו פסול:

תנו רבנן: 'איזהו שלא לאלתר?

רבי נתן אומר: ששהה (שיעור) כדי שתעבור שיירא ותשרה (שתוכל לעבור שיירא שם ולחנות);

רבי שמעון בן אלעזר אומר: כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם (כלומר: אין הדבר תלוי בשיעור, אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד שעת מציאת הגט);
 ויש אומרים שלא שהה אדם שם;
 רבי אומר: כדי לכתוב את הגט (שיעורא בעלמא נתנו בו);
 רבי יצחק אומר: כדי לקרותו;
 אחרים אומרים: כדי לכותבו ולקרותו;
 ואפילו שהה ויש בו סימנין (מובהקים, מעידים עליו) (סימנים אלו להכשירו),
 דאמרי "נקב יש בו בצד אות פלונית";
 ואין מעידין על סימני הגוף (של גט),
 (כגון) דאמרי ארוך וגוף (ארוך או גוף שאין אלו כלום שיש כאלה הרבה);
 מצאו קשור בכיס בארנקי וכטבעת (ומכיר את הכיס ואת הארנקי)

(גיטין כח, א)

או שמצאו בין כליו (בביתו) - אפילו לזמן מרובה - כשר.

איתמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה שלא שהה אדם שם.
 רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל: הלכה שלא עבר אדם שם.
 לימא מר (רב יהודה) 'הלכה כמר (הלכה כיש אומרים)' ומר (ולימא רבה) 'הלכה כמר (כרבי שמעון [בן אלעזר])' (למה חזרו להזכיר את הדברים ולפרשן)?
 (ומשני): משום דאפכי להו (אית תנאי דרבי שמעון ליש אומרים ויש אומרים לרבי שמעון, הלכך אם לא הזכירו אלא שם החכמים - לא הוי ידעי אהייא מתרי לישני קיימי).

מצאו בחפיסה או בדלוסקמא [אם מכירו - כשר]:
 מאי 'חפיסה'?

אמר רבה בר בר חנה: חמת קטנה (בולזול"א בלע"ז [שק של רועים], והיא של עור).
 מאי 'דלוסקמא'?
 טליקא (טשק"א בלע"ז [שק]) דסבי.

משנה:

המביא גט והניחו זקן או חולה - נותן לה בחזקת שהוא קיים (ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו); ומדאורייתא נפקא לן ב'הכל שוחטין' (חולין יב): העמד דברעל חזקתו;
 בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים - אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים [תוספות ר"ד: וכגון שאין לה זרע ממנו [שאם יש לה זרע ממנו פשיטא שאוכלת, שהרי הולד אוכל, ו-כל האוכל - מאכיל [יבמות טו, א];
 השולח חטאתו ממדינת הים - מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים (ולא חיישינן שמא מתו בעליה, ולמיתה אזלא).

גמרא:

אמר רבה: לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות (שמונים שנה לישנא דקרא (תהלים צ"ג)) וחולה (או חולה) שרוב חולים לחיים (דמתניתין - דוקא חולה ולא גוסס); אבל זקן שהגיע לגבורות, וגוסס - שרוב גוססין למיתה - לא.
 איתיביה אביי: 'המביא גט והניחו זקן - אפילו בן מאה שנה - נותן לה בחזקת שהוא קיים'!
 תיובתא.

ואי בעית אימא: כיון דאיפליג (משאר דרך כל הארץ, שהאריך ימים עד מאה שנה) - איפליג (ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות; אבל בן שמונים ואחת או יותר עד תשעים - קרוב למות הוא).

רמי ליה אביי לרבה: תנן 'המביא גט והניחו זקן או חולה - נותן לה בחזקת שהוא קיים'; ורמינהו: ' (בת ישראל הנשואה לכהן, שאוכלת בשבילו [ואמר לה]) "הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתו" - אסורה לאכול בתרומה מיד (דכל שעתא חיישינן 'עכשיו ימות'; אלמא חיישינן למיתה) '?
 אמר ליה: תרומה אגיטין קא רמית? תרומה אפשר (להיות ניזונת בחולין), גט לא אפשר (למיחש למיתה, דאי חיישת - אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות)!

ורמי תרומה אתרומה: תנן: 'בת ישראל הנשואה לכהן, והלך בעלה למדינת הים - אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים', ורמינהו 'הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו' - אסורה לאכול בתרומה מיד? אמר רב אדא בריה דרב יצחק: (לעולם לא חיישינן למיתה, ו) שאני התם, שהרי אסרה (מחיים) עליו שעה אחת קודם מיתתו (וכל שעתא איכא לספוקי בההיא שעתא שעתידיה ליאסר; ושינויא דחיקא הוא, והיינו דפריך ליה):

מתקיף לה רב פפא: (ואי לאו דחיישינן למיתה -) ממאי (דהוי גיטא)? (דלעולם) דאיהו מית [ימות] ברישא (ונאסרה מחיים)? דלמא איהו מיתא [תמות] ברישא (ולא יבא לכלל גט לעולם)?

אלא אמר אביי: (האי תנא ודאי חייש למיתה, ו) לא קשיא: הא (מתניתין דהכא) רבי מאיר (היא) - דלא חייש למיתה (דלא חייש לבקיעת הנוד), הא רבי יהודה - דחייש למיתה, דתניא [תוספתא דמאי פ"ח ה"ז (ליברמן), בשנויים]: 'הלוקח יין מבין הכותים אומר: "שני לוגין שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה; עשרה - מעשר ראשון, תשעה - מעשר שני", ומיחל ושותה מיד - דברי רבי מאיר; רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין (שמא יבקע הנוד)'. רבא אמר:

(גיטין כח, ב)

'שמא מת' לא חיישינן (דאוקמינן אחזקה, שהניחו חי; וגבי כהן שהלך למדינת הים - כיון שלא גירשה - אינה נאסרת אלא אם כן מת) שמא ימות חיישינן (אבל זו - שנותן לה גט על מנת שיחול שעה אחת קודם למיתתו - לשמא ימות מיד ודאי חיישינן, דלא מרע לה לחזקה בהכי).

אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא: (לדידך דבעית לאוקמי לדברי הכל) והא נוד (דהאי דאסרי ליה לשתות) - דכשמא ימות הוא (משום שמא ימות הוא), ופליגי (ופליגי רבי מאיר ואמר 'לא חיישינן')!?

אמר רב יהודה מדסקרתא: [לפי רבי מאיר] שאני נוד, דאפשר דמסר ליה לשומר.

מתקיף לה רב מרשיא: 'ערביך ערבא צריך' (שמא השומר עצמו יפגע)! אלא אמר רבא: 'שמא מת' לא חיישינן (ומתניתין דברי הכל), (וברייתא ד'הרי זה גיטך') 'שמא ימות' - תנאי היא (פלוגתא דרבי מאיר ורבא).

השולח חטאתו ממדינת הים [מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים]: והא בעינא סמיכה (ותניא בתורת כהנים [ספרא ויקרא - דבורא דנזבה פרשה יג פרק יז]: 'ידו - ולא יד בנו... ידו - ולא יד שלוחו)?

אמר רב יוסף: בקרבן נשים (אשה ששגגה בכרת ושלחה חטאתה; דגבי סמיכה תניא [קדושין לו, א], 'דבר אל בני ישראל... וסמך' [ויקרא א, ב-ד] - בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות). רב פפא אמר: בחטאת העוף.

וצריכא (למיתני תלתא בבי במתניתין בחזקת שהוא קיים): דאי אשמועינן גט - משום דלא אפשר, אבל תרומה, דאפשר, אימא לא? ואי אשמועינן תרומה, דזמנין דלא אפשר (שהיא עניה וצריכה פרנסה, ותטול תרומה בבית הגרנות), אבל חטאת העוף - מספיקא לא ליעול חולין לעזרה? צריכא!

משנה:

שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו:

על עיר שהקיפה כרקום (מצור מתרגמינן 'כרקומין' (דברים כג)), ועל הספינה המוטרפת בים (ועדיין לא טבעה), ועל היוצא לידון (בדיני נפשות)

- שהן בחזקת קיימין;

אבל עיר שכבשה כרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא ליהרג - נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מיתים (כדמפרש ואזיל): בת ישראל לכהן (חומרי מיתים) ובת כהן לישראל [שלא ילדה לו] (חומרי חיים) - לא תאכל בתרומה (ולא תאכל בתרומת אביה).

גמרא :

אמר רב יוסף: לא שנו (דיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים) אלא בבית דין של ישראל (שלאחר גמר דין - זימנין דחזו ליה זכותא, ומחזירין אותו, כדאמרין ב'נגמר הדין' (סנהדרין מב,ב): הסוטר דין ומעמידו), אבל בבית דין של עובדי כוכבים - כיון דגמיר ליה דינא לקטלא - מיקטל קטלי ליה.
אמר ליה אביי: בית דין של עובדי כוכבים נמי, דמקבלי שוחדא!?
אמר ליה: כי שקלי - מקמי דלחתום פורסי שנמג (לשון פרסי הוא: פסק דין); לבתר דמיחתם פורסי שנמג - לא שקלי.
מיתיבי: 'כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו "מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני, ופלוני עדין" (ירושלמי איתא: מי שנגמר דינו וברח כו' בפרק קמא דמכות (א,ט)) - הרי זה יהרג' (אלמא לא אמרינן 'שמא מצאו לו זכות אחרי כן' שמע מינה לא שכיחא, ולא מספקין בהכי)!
דלמא בורח שאני.

תא שמע: 'שמע מבית דין של ישראל שהיו אומרים "איש פלוני מת (בבית דין מיתת עצמו כגון מי שלקה ושנה בבית דין - כונסין אותו לכיפה)", "איש פלוני נהרג (אחת מארבע מיתות)" - ישיאו את אשתו; (וגבי עובדי כוכבים - מת, כמו לקמוניא חלילא דקטינא בר שלום במסכת עבודה זרה (י,ב)) מקומנטריסין (ממונין ליהרג) של עובדי כוכבים "איש פלוני מת, איש פלוני נהרג" - אל ישיאו את אשתו';

מאי 'מת' ומאי 'נהרג'? אילימא 'מת' = מת ממש, ו'נהרג' = נהרג ממש, דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי 'אל ישיאו את אשתו'? הא קיימא לן (בפרק בתרא דיבמות (קכא,ב)) דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה [[ואפילו] עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה]! אלא לאו 'מת' - יוצא למות, 'נהרג' - יוצא ליהרג, וקתני: בבית דין ישראל ישיאו את אשתו (וקשיא לרב יוסף)?
לעולם 'מת' - ממש, ו'נהרג' - ממש; ודקאמרת 'דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא, והא קיימא לן דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני'? - הני מילי במילתא דלא שייכי בה (שאניא תפארת להם), אבל במילתא דשייכי בה (כי הכא: שמתפארים שהרגו בדיו) - עבדי לאחזוקי שיקריהו (ולומר 'נהרג', ואף על פי שלא דאווהו אלא יוצא לידון).

איכא דאמרי: אמר רב יוסף: לא שנו (דנותנין עליו חומרי חיים) אלא בבית דין של עובדי כוכבים (דשקלי שוחדא),

(גיטין כט, א)

אבל בבית דין של ישראל - כיון דנפק ליה דינא לקטלא - קטלי ליה.
אמר ליה אביי: בית דין של ישראל נמי - אפשר דחזו ליה זכותא? כי חזו ליה זכותא - מקמי דליגמר דינא, בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא (כלומר: לא שכיח, הלכך לא מספקין בהכי).
לימא מסייעא ליה: 'כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו "מעידים אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני, ופלוני עדין" - הרי זה יהרג'!
דלמא בורח שאני.

תא שמע: 'שמע מבית דין של ישראל שהיו אומרים "איש פלוני מת", "איש פלוני נהרג" - ישיאו את אשתו; מקומנטריסין של עובדי כוכבים "איש פלוני מת", "איש פלוני נהרג" - אל ישיאו את אשתו';

מאי 'מת' ומאי 'נהרג'? אילימא 'מת' - ממש, ו'נהרג' - ממש, דכוותיה גבי עובדי כוכבים - אמאי 'אל ישיאו את אשתו'? הא קיימא לן 'כל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה'? אלא לאו 'מת' - יוצא למות, ו'נהרג' - יוצא ליהרג, וקתני 'בבית דין של ישראל ישיאו את אשתו'?
לעולם 'מת' - ממש, ו'נהרג' - ממש; דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא? והא קיימא לן דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני? - הני מילי במילתא דלא שייכי בה, אבל במילתא דשייכי בה - עבדי לאחזוקי שקריהו.

משנה :

המביא גט בארץ ישראל (שאין צריך לומר "בפני נכתב ונחתם") וחלה - הרי זה משלחו ביד אחר (ועושה שליח מאליו ושללא בבית דין), ואם אמר לו (בעל לשליח): "טול לי הימנה חפץ פלוני" (כשתתן לה את הגט) - לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר.

גמרא :

אמר רב כהנא: 'חלה' תנן (דאניס, והוא הדין לכל אונסין, אבל אי לא אניס - לא ישלחנו ביד אחר).

[כנראה היתה לפני רב כהנא בלי המילה 'וחלה', ורב כהנא אומר שהגירסה הנכונה היא עם הלמה 'וחלה'.]

פשיטא: 'חלה' קתני!

מהו דתימא הוא הדין אף על גב דלא חלה, והאי דקתני 'חלה' - אורחא דמילתא קתני? - קא משמע לן.

היכי דמי? :

אי דאמר ליה "הולך" [גט זה למקום פלוני ותנהו לאשתי] (ולא אמר ליה "אתה בעצמך הולך") - אף על גב דלא חלה נמי!

ואי דאמר ליה "את הולך" - אפילו חלה נמי לא!?

ואי (מתניתין) רבן שמעון בן גמליאל - אפילו חלה נמי לא, דתניא: "הולך גט זה לאשתי" (לא אמר ליה "אתה הולך") - הרי זה משלחו ביד אחר (ולא מפליג בין חלה ללא חלה, ועושה שליח אחר, ד'הולך' - לא משמע אלא 'טרח שיבא גט זה לידה'); "את הולך גט זה לאשתי" הרי זה לא ישלחנו ביד אחר; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כיון כן וכיון כן אין השליח עושה שליח?

איבעית אימא: (מתניתין, דאמר ליה) "הולך" (ואפילו הכי בעינן 'חלה') - (דברייטא דקתני 'הרי זה משלחו') - והוא דחלה; ואי בעית אימא: (מתניתין - דאמר ליה): "את הולך"; ו'חלה' שאני (וברייתא, דקתני 'לא ישלחנו' - בדלא חלה); ואי בעית אימא: (וכן נמי) רבן שמעון בן גמליאל היא (משנתנו) כי תוקמא כרבן שמעון, ו'חלה' שאני (ובהביריתא) ורבי שמעון בשלא חלה).

תנן: 'המביא גט בארץ ישראל, וחלה, - הרי זה משלחו ביד אחר'; ורמינהו: 'אמר לשנים "תנו גט לאשתי"' (ולא נתן להם גט - עשאן עדים; ואף על פי שלא אמר להם "אתם עצמכם כתבוהו" - הרי אלו יכתבו ויתנו, ולא יאמרו לסופר ויכתוב, כדמפרש לקמן) או לשלשה "כתבו גט ותנו לאשתי" - הרי אלו יכתבו (הם עצמם, שהרי אמר להם "כתבו") ויתנו (אם הם רק שנים); אבל אמר לשלשה "תנו גט לאשתי" - יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו, מפני שעשאן בית דין, ורשאין לעשות שליח): אינהו - אין, אבל שליח - לא (אלמא אין היחיד עושה שליח)!

אמר אביי: התם טעמא מאי? - משום בזיון דבעל (שעליו לכתוב את הגט, ואינו רוצה שידעו בו רבים שאינו יודע לכתבו); הכא (גבי הולכה) - בעל לא קפיד (דמאי קפידא איכא?).

רבא אמר: (התם היינו טעמא דלא משוו שליח -) משום דמילי נינהו (שלא מסר להם אלא דברים), ומילי לא מימסרן לשליח (ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאקור, אבל גט - דאית ביה מששא - חוזר ונמסר).

מאי בינייהו?

איכא בינייהו שליח מתנה (שאמר בעל הבית לשני עדים: "כתבו שטר מתנה לפלוני"; אי טעמא דגט משום בזיון הוא - הכא ליכא למימר הכי, שהרי אין עליו לכתבו, דתנן (בבא בתרא פ"י מ"ד קס"ב) 'זהמקבל נותן את השכר'; הלכך אם ירצו - יאמרו לאחרים ויכתבו; ולמאן דאמר מילי לא מימסרן - הני נמי לא מימסרן, ובפלוגתא דרב ושמואל: רב אמר: מתנה אינה כגט, ושמואל אמר: מתנה הרי היא כגט.

ואם אמר לו "טול לי הימנה חפץ פלוני" - לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר:

אמר ריש לקיש: כאן (במשנה זו) שנה (לנו) רבי: אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר (דהא דתנן 'לא ישלחנו ביד אחר' - לא משום בטולי

שליחות דגיטא נקט לה, [שהרי] דאם שילח ביד אחר - הגט גט, דאף על גב דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר - שלח בגרש מיהא שויה; אלא האי דתנן 'לא ישלחנו' - לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל.

אמר לו רבי יוחנן: זו - אפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותה (דאם השאילה לו - לא לצורך אחרים השאילה לו, דאין השואל רשאי להשאיל, ונמצא זה עובר על דעתו ומקניטו); אלא (משום שליחות דגט גופיה תנא 'לא ישלחנו', דאם שלחו ביד אחר) זימנין דגיטא נמי לא הוי (ולקמן מפרש מאי זימנין): דנעשה כמי שאמר לו "אל תגרשה אלא בבית" וגירשה בעלייה; "אל תגרשה אלא בימין" וגירשה בשמאל (דלא שויה שליח להכי; האי נמי פעמים ששליחות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא לבעל)!

דכולי עלמא (דמדאמר רבי יוחנן 'זימנין דגיטא נמי לא הוי' - משמע דרוב פעמים הוי גיטא, ואפילו שלחו ביד אחר) היכא דנפקה לאפיה ויהבה ליה חפץ (לההוא שליח שני) והדר שקלה מיניה גיטא - כולי עלמא לא פליגי דגיטא גיטא מעליא הוי (דאף על גב דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר - שליחות דגיטא לא בטיל, ככל שלוחי גיטא שיכולין לעשות שליח, דאגט לא קפיד בעל לדבר זה; דגט אינו תלוי בחפץ, דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר; הלכך אפילו שינה בחפץ - אין זה שינוי בגט, שהרי קיבל החפץ ואחר כך נתן); כי פליגי היכא דאמר ליה

(גיטין כט, ב)

"שקול מינה חפץ" (ברישא) והדר "הב לה גיטא", ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ: רבי יוחנן פוסל בו (דכי אמר ליה "שקול חפץ" - ברישא - קפיד איהו: שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ, ולרדותה בעיגונא עד שתתן; הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה, וזה - אם שינה - נעשה כמי שאמר לו "אל תגרשנה אלא בבית" וגירשה בעלייה; הלכך רבי יוחנן פוסל בו בשליח ראשון) וכל שכן בשלוחו (והיינו דקאמר 'זימנין דגיטא נמי לא הוי'; הלכך תנא במתניתין 'לא ישלחנו ביד אחר': שמא כשימסור ראשון שליחות לשני - לא ימסור לו דברים כהוייתן, או השני לא ידקדק בהן, ויהא משנה, ומיפסיל גיטא!), וריש לקיש מכשיר בשלוחו, וכל שכן בו (קסבר: לאו קפידא הוא, אלא אורחא דמילתא קאמר ליה).

משנה:

המביא גט ממדינת הים וחלה - עושה שליח בבית דין, ומשלחו, ואומר לפניו "בפני נכתב ובפני נחתם" (שצריך הראשון לומר בפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם" לפי שהאחרון לא יוכל לומר); ואין שליח אחרון צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", אלא אומר "שליח בית דין אני" (ומסתמא בית דין עשו הדבר בהכשירו).

גמרא:

אמרו ליה רבנן לאבימי: בריה דרבי אבהו בעי מיניה מרבי אבהו: שליח דשליח (השליח השני, שנעשה בבית דין) - משוי שליח או לא? אמר להו: הא - לא תיבעי לכו, מדקתני 'אין השליח האחרון' (ולא תנן 'השני') - מכלל דמשוי שליח; אלא כי תיבעי לכו: כי משוי שליח - בבית דין או אפילו שלא בבית דין? אמרו ליה: הא - לא מבעיא לן, מדקתני 'אלא אומר "שליח בית דין אני"'.¹

רב נחמן בר יצחק מתני הכי: אמרו ליה רבנן לאבימי: בריה דרבי אבהו בעי מיניה מרבי אבהו: שליח דשליח - כי משוי שליח - בבית דין או שלא בבית דין? אמר להו: ותיבעי לכו אי משוי שליח בעלמא? אמרו ליה: הא - לא קא מיבעיא לן, דתנן 'אין השליח האחרון' - מכלל דשליח משוי שליח, אלא כי קא מיבעיא לן: בבית דין או שלא בבית דין? אמר להו: הא - נמי לא תיבעי לכו, דקתני 'אלא אומר "שליח בית דין אני"'.²

אמר רבה: שליח בארץ ישראל עושה כמה שלוחין (ראשון לשני, ושני לשלישי, וכן לעולם, ואין צריך בית דין: הואיל ואין הראשון צריך לומר "בפני נכתב" - האחרון נמי אינו צריך לומר "שליח בית דין אני").

אמר רב אשי: אם מת ראשון (עד שלא הגיע הגט לידה) - בטלו כולן. (קסבר מכחו באו).

אמר מר בר רב אשי: הא דאבא - דקטנותא היא (בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה)! אילו מת בעל - מידי מששא אית בהו? כולהו מכח מאן קאתו? מכח דבעל קאתו: איתיה לבעל - איתנהו לכולהו, ליתיה לבעל - ליתנהו לכולהו.

ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו. אמר שליח "לא ידענא לה (איני מכירה)". אמר ליה: זיל יהביה לאבא בר מניומי, דאיהו ידע לה, וליזיל [אבא בר מניומי] וליתביה ניהלה. אתא, ולא אשכח לאבא בר מניומי; אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ורבי יצחק נפחא, ויתיב רב ספרא גביהו; אמרו ליה: מסור מילך קמי דידן (אמור דברי שליחותך בפנינו, ותן לנו הגט, ואמור "בפני נכתב ובפני נחתם") דכי ייתי אבא בר מניומי - ניתביניה ליה (ואנו נמסרנו לו, ויהיה שליח בית דין) וליזיל וליתביניה לה.

אמר להו רב ספרא: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא (השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה, אלא למוסרו לאבא בר מניומי, הלכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ליד אחר)! איכסופו.

אמר רבא: קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי (קטע רגליהם שלא ימצאו רגלים לדבריהם)!

אמר רב אשי: במאי קפחינהו (גירסת רש"י: מאי קפחותא? הלא אינה תשובה):? מי קאמר ליה (בעל) "אבא בר מניומי (יגרשנה) ולא את" (אי הוה האי ידע לה הרי צוהו תחלה לגרשה! לשון 'קיפוח' - דטרונציי"ר: שמקצרו מלמטה)?

איכא דאמרי אמר רבא: 'קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא' (דרבא אמר שאינה תשובה, אלא בטעות קפחם); אמר רב אשי: מאי טעותא? (שפיר קפחינהו): מאי קא אמר ליה (בעל)? 'אבא בר מניומי ולא את' (מאחר שאינך מכירה - הוא יהא שליח מעתה, ולא את)?! (בלישנא קמא גרסינן 'מי אמר ליה'; בלישנא בתרא גרסינן 'מאי קאמר ליה').

ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו. אמר ליה לשליח: "לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין". אתניס (שליח) בגו תלתין יומין (שלא יוכל לילך אחר שלשים). אתא לקמיה דרבא; אמר רבא: 'חלה' - טעמא מאי? משום דאנוס! האי - נמי אנוס הוא! אמר ליה: מסור מילך קמי דידן [לפנינו], דלבתר תלתין יומין משוינן [אנחנו אותן] שליח ויהיב ליה ניהלה.

אמרו ליה רבנן לרבא: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא (בתוך שלשים)?

אמר להו: כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש - כשליח שניתן לגירושין הוא.

וליחוש שמא פייס (שמא בא בעל אצלה בתוך שלשים, ונתייחד עמה ופייסה ובעל, והוי גט ישן)? מי לא תנן [גיטין ז, ח]: "'מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש", ומת בתוך י"ב חודש - הרי זה גט', והוינן בה: וניחוש שמא פייס (בתוך י"ב חדש, שיש שהות הרבה לבא, ואין זה דומה לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידו: דהתם ליכא למיחש שמא פייס, דמימר אמר הבעל: "השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה" ולא עקר נפשיה מספיקא)? ואמר רבה בר רב הונא: הכי אמר אבא מרי משמיה דרב: באומר (בפני בית דין בשעה שמסרו לשליח) "(הרי היא) נאמנת עלי (כמאה עדים לעולם אם אערער לומר גט ישן הוא - הריני מאמינה) לומר שלא באתי (בתוך הזמן אצלה)".! (וכיון דמטיקרא הימנה - תו לא מהימן לערער; וכל שכן דאנן לא ניקו ונערער! אלמא טעמא - דאמר הכי, אבל האי דלא אמר הכי - ליחוש!) איכסיף.

לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי.

אמר רבא: אם אמרו בנשואה (שחביבה עליו ומחזר לפייסה) - יאמרו בארוסה? אמר רבא: הא - ודאי קא מיבעיא לן:

(גיטין ל, א)

כי משוו בית דין שליח - בפניו (מי בעי בפניו דשליח קמא) או שלא בפניו (או אפילו שלא בפניו, כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו)? הדר פשטה: בין בפניו בין שלא בפניו. שלחו מתם: בין בפניו בין שלא בפניו.

ההוא דאמר "אי לא אתינא עד תלתין יומין - ליהוי גיטא!", אתא
ופסקיה מברא (מעבר המים שלא מצא את המעבורת), אמר להו "חזו דאתאי!"
"חזו דאתאי!" אמר שמואל: לא שמיה 'מתיא' (דלא מטי עד הכא, ואין טענת אונס
בתנאי גיטין למימר "אניסנא"; אי נמי יש אונס בגיטין - הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות, דהאי -
אונסא דשכיח הוא, ואיבעי ליה לאתנויי).

ההוא דאמר להו "אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין - ליהוי
גיטא" (מעכשיו אמסור לה גט על תנאי זה אי לא אפייס לה)!, אזל פייסה (בדברים, והרבה
עליה ריעים, ולא נתרצתה להשלים אתו) - ולא איפייסא.
אמר רב יוסף: מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא (וכיון שלא עשה
כן - נמצא שלא פייסה, ואף על פי שאין לו - לא אמרינן אניס, דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט - והוי
גיטא)!

איכא דאמרי אמר רב יוסף: מידי תרקבא דדינרי בעי למיתב לה
(והרי אין לו, ואונס הוא)? הא פייסה (במה שבידו לעשות) ולא איפייסא (ולא הוי גיטא
דיש אונס בגיטין)!

הא (פלוגתא דתרי לישני ואלביא דרבא היא במסכת כתובות בשמעתא קמייתא) - כמאן דאמר
'יש אונס בגיטין', הא כמאן דאמר 'אין אונס בגיטין'.

משנה:

המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן
מחלקן (המלוה הזה, כשיפריש תרומותיו - ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב זה בשביל
הכהן, וכן המעשר ראשון בשביל לוי, ומעשר עני בשביל עני; והמעשרות [אינו צריך למכור אלא] - שהן
מותרין לזרים - יעכב ויאכל) - מפריש עליהן (אלא שמפריש [מהמעשר] מעשר מן המעשר לכהן,
מכיון שאין כאן גזל מתנות, שכבר נתן דמיהם לכהן זה, ובשעת ההלואה פסק להם דמים) בחזקת שהן
קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי, או העשיר העני.
מתו - (מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע) צריך ליטול רשות מן היורשים (יטול
מהם רשות: אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם - יעכבם ממעשרות עצמו).
אם הלון בפני בית דין - אינו צריך ליטול רשות מן היורשים
(דיש כח לבית דין להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה, לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלוואה).

גמרא:

ואף על גב דלא אתו לידיה? (בתמיה: אף על פי שאינו נותן לכהן ויחזירם לו קתני מתניתין
דיפריש עליהן, וכיון דלא מסו לידיה - מאן זכי ליה להאי כהן הך תרומה שיקבלנה זה בחובו? והיאך יצא ידי
נתינה?)

אמר רב: במכרי כהונה ולויה (כמו 'איש מאת מכרו' (מלכים ב' יב, ו): שהם מכיריו ואוהביו,
דאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה; הלכך - כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו - אסחי
להו שאר כהני דעתייהו, והוה כמאן דמסו לידיהו דהני);

ושמואל אמר: במזכה להם על ידי אחרים (כשהוא מפריש - מוסרו למעשרות ביד
אוהבו, ואומר: "זכי במעשר זה לפלוני לוי", והוה ליה כמאן דמסא לידיה וחוחר ומחזירן לו).

עולא אמר: הא מני? - רבי יוסי היא, דאמר 'עשו את שאינו זוכה
כזוכה' (במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן: לרבי יוסי ב'הניזקין' (לקמן נט, ב): עני המנקף בראש הזית,
ומצודות חיות ועופות, ומציאת חרש, ובבכורות (יח, ב): כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות; ובגמרא ד'שנים
אוחרין' (בבא מציעא יב, ב) 'השוכר את הפועל... ילקט בנו אחריו', דאף על פי שאין זכיה לקטן - עשאוהו כזוכה,
ובכולן יש לומר: מפני תקנה עשו).

כולהו כרב לא אמרי - ב'מכרי' לא קתני;

כשמואל לא קאמרי - ב'מזכה' לא קתני;

כעולא נמי לא אמרי - כיחידאה לא מוקמינן.

תנו רבנן: 'המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות
מפריש עליהן מחלקן - מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין, ופוסק
עמהן כשער הזול' (שאם יחזלו חזיתין בשעת הפרשת תרומות - אקבלם באותו השער של שעת
הפרשה), ואין בו משום רכית (בשאר פוסקין בעינן 'עד שיצא השער', וכאן פוסק בשעת
הלואה "בכך וכך" - אף על פי שלא יצא השער), ואין שביעית משמטתו; ואם בא
לחזור (לקמן מפרש) - אינו חוזר; נתייאשו הבעלים (כגון שהלוהו כדי שיעור
תרומות שנה זו, ועל מנת לקבלם בשנה זו; וראה שנשתדפו שדותיו, ונתייאש מאותה הלואה, ואמר "ווי לחסרון
כיס" ואחר כך חזרו ונתקנו) - אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על
האבוד (דיאוש דבר האבד הוא)!

אמר מר: 'פוסק עמהם כשער הזול' - פשיטא (בכל תנאי נמי: אם בא לפסוק כשער הזול - מי ימחה בידו? גבי שאר פוסקין על הפירות נמי הכי תניא ב'איזהו נשך' (בבא מציעא עב, ב))?
הא קא משמע לן: אף על פי שלא פסק - כמי שפסק דמי (והכי קאמר:
הפיסוק שהוא פוסק עמהן - כשער הזול הוא: שאם יחזלו מדמים הללו שהוא פוסק בשעת הלואה - יקבלם כשער הזול);

'ואין בו משום רבית' - מאי טעמא?
כיון דכי לית ליה (כגון אם נשתדפו שדותיו) - לא יהיב ליה, כי אית ליה נמי אין בו משום רבית;

'ואין שביעית משמטתו' - דלא קרינא ביה [דברים טו, ב]: וזה דבר השמטה: שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו] לא יגוש [את רעהו ואת אחיו, כי קרא שמטה לה'] (שאינו יכול לתובעו כלום);
'ואם בא לחזור אינו חוזר' - אמר רב פפא: לא שנו אלא בעל הבית (אם בא לחזור) ככהן (אין יכול, שהרי כספו בידו, וזה לא היה לו למשוך ממנו כלום, דלימא ליה "לא משכתי"), אבל כהן כבעל הבית אם בא לחזור - חוזר, דתנן [בבא מציעא פ"ד, מ"ב]: 'נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות - יכול לחזור בו' (דכיון דעשאוהו כזוכה - יכול לטעון "לא משכתי ממני פירות");

'נתיאשו הבעלים' - אין מפריש עליהן, לפי שאין מפרישין על האבוד - פשיטא!
לא, צריכא דאקון (בשעה שייבשו ונתיאשו כבר עלו בקנה): מהו דתימא אקנתא (דמשעלו בקנה אם מתייבשים חוזרים ומתקנים) מילתא היא (ומלתא דלא שכיחא הוא שיהו מתקלקלין לגמרי, ולא הוי יאוש מעליא) - קא משמע לן.

תניא: 'רבי אליעזר בן יעקב אומר: המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בבית דין, ומתו - מפריש עליהן בחזקת אותו השבט (שהקרוב להם באותו השבט ראוי ליורשם, וכל לויים זוכין במעשרות; לפיכך יעכב זה את המעשרות בשביל הקרוב להם בלוייה); ואת העני בבית דין ומת - מפריש עליו בחזקת עניי ישראל; (הכא ליכא למימר בחזקת יורשין, שמא יורשים - עשירים הם! אבל בחזקת שאר עניים יפריש, ויעכבם, דהואיל ותקנת עניים הוא - ניחא להו לכל עניי ישראל שתהא דת זו נוהגת בישראל, כדי שימצאו מלוים להם כשיצטרכו; הלכך: כי גבי משאר עניים - לאו גזל את העניים הוא);
רבי אחי אומר: בחזקת עניי עולם.'
מאי בינייהו?

(גיטין ל, ב)

איכא בינייהו עניי כותיים. (שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים - מפריש לצורכם, ויעכבם לעצמו, שאף הם זוכים בהן: דכותיים - גרי אמת הם; ולתנא קמא גרי אריות הם, ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש, בכל מקום שהם.)

[המשך דבר רבי אליעזר בן יעקב:] העשיר העני - אין מפריש עליו, וזכה הלה כמה שבידו (הלוח הזה אינו חייב לפרוש משלו, שהרי הלוחו על מנת שלא ליפרע הימנו);

ורבנן - מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא (דקאמר 'מפריש עליו בחזקת עניי ישראל') ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא (ובהעשיר קתני 'אין מפרישין עליו')?
מיתה שכיחא, עשירות לא שכיחא (הלכך לא חשו לה).
אמר רב פפא: היינו דאמרי אינשי "חברך מית - אַשֶׁר (האמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים); איתעשר - לא תאשר (לא תאמן)).

מת - צריך ליטול רשות [מן היורשין]:
תניא: 'רבי אומר: יורשין שירשו'.

ומי איכא יורשין דלא ירתי?

אלא אמר רבי יוחנן: שירשו קרקע (שעליהם מוטל המצוה לפרוע חובת אביהן), ולא שירשו כספים.

אמר רבי יוחנן: הניח מלא מחט (כלומר הניח קרקע מועט) - גובה מלא מחט (אין זה מפריש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע); מלא קרדום (כלומר קרקע הרבה) - גובה מלא קרדום;

ורבי יוחנן אמר: אפילו הניח מלא מחט - גובה מלא קרדום (כלומר: כל חוב, לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו), וכמעשה דקטינא דאביי (ב'מי שהיה נשוי' בכתובות (צא, ב): דהוא דהו מסקי ביה מאה זוזי, ושכיב, ושביק קטינא שוי חמשים - אתא בעל חוב טרפוה; אתו יתמי יהבי ליה חמשין וסלקוהו - הדר אתא טרפה כו').

תנו רבנן (כולה מפרש ואזיל לה): 'ישראל שאמר ללוי "מעשר יש לך בידי (שהפרשתי מתבואתי לצורךך)" - אין חוששין (גירסת רש"י: [אין חושש' ישראל זה] לתרומת מעשר שבו; "כור מעשר יש לך בידי" - חוששין לתרומת מעשר שבו'; מאי קאמר?

אמר אביי: הכי קאמר: ישראל שאמר ללוי "מעשר יש לך בידי (ומוכרהו לי) והילך דמיו: (ונטל זה את דמיו) - אין חוששין שמא (לאחר שמכרו לו) עשאו (לוי זה) תרומת מעשר על מקום אחר (על מעשר אחר שהיה לו בביתו; דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו - לא עביד ליה תרומת מעשר); (אבל אמר) "כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו" (ונתן לו הדמים) - (אסור ישראל זה לאכול הימנו, ואפילו הפריש תרומת מעשר לכהן לפי חשבוננו): חוששין שמא (לאחר שקיבל הדמים) עשאו (לכולן) תרומת מעשר על מקום אחר (על תשעה כורין שיש לו בביתו); [ונעשה מעין] מעשר הטבול לתרומת מעשר; דכיון דלא משך - יכול לחזור הלוי, ואף על פי שהוא ברשותו של ישראל - לא קנו לו מעותיו, דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות? הלכך: כי חזר בו ועשהו תרומת מעשר חל עליו השם).

אטו ברשיעי עסקינן? דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר? אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי: הכי קאמר: ישראל שאמר לבן לוי: "מעשר לאביך בידי (בחי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר ביד), הילך דמיו" - אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר; "כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו" - חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר.

וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ('מוקף' - סמוך, כמו 'אין מקיפין שתי חביות' (ביצה לבב); אסור לחבר לומר "תבואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו", שמא אותה שעה אינה בעין; ואם עשה - עשוי).

אלא אמר רב אשי: הכי קאמר: בן ישראל שאמר ללוי "כך אמר לי אבא (לפני מותו): "מעשר לך בידי" או "מעשר לאביך בידי" - חוששין לתרומת מעשר שבו (הראויה לינטל הימנו, ואף על פי שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבליים שבידו) - (הכא איכא למיחש): כיון דלא קיץ (דכיון שלא הזכיר בצואתו סכום מדה - שמא לא היה יודע כמה יש) לא הוה מתקן ליה בעל הבית; "כור מעשר לך בידי" או "כור מעשר לאביך בידי" - אין חוששין לתרומת מעשר שבו: כיון דקיץ - תקוני תקניה בעל הבית (שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת, ואף על פי שאין מוטל עליו).

וכי יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר (הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורם שלא מדעת)?

אין! אבא אלעזר בן גמלא היא, דתניא: 'אבא אלעזר בן גמלא אומד: (במדבר יח, כז) ונחשב לכם תרומתכם [כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב] -

(גיטין לא, א)

בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר (דהאי קרא בלויים כתיב: 'תרומתכם' היינו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, היינו תרומה גדולה: ראשית דגן שישאל מפריש מגורנו; והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה): כשם שתרומה גדולה נישלל באומד (אחד מחמשים שאמרו חכמים - מפריש באומד: דאם טעה - אין כאן איסור, דמדאורייתא חטה אחת פוטרת הכרי, דלא נתנה בה תורה שיעור, אלא 'ראשית דגן' (במדבר יח, ד)) ובמחשבה (נותן עיניו בצד זה לשם תרומה, ואוכל בצד זה, ואף על פי שלא הפריש; ותרויהו נפקי מ'נחשב'; והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה - לענין אומד הוא דיליף) - כך תרומת מעשר (אף על פי ששיעורה קצוב מן התורה 'מעשר מן המעשר' (במדבר יח, כז)) נישלל באומד ובמחשבה; וכשם שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה - כך יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר.

משנה:

המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות (סומך על אלו ואוכל טבליים אחרים שיש לו, ואומר "הרי תרומתן באותן פירות שהקציתי לך" וכן עושה תמיד), מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני - מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין; אם אבדו (הלך לבדקן ומצאן שאבדו) - הרי זה חושש (לאותן טבליים שתיקן בהבטחתן של אלו, ואם לא אכלן - צריך להפריש מהם, דשמא כשאמר "הרי תרומתן בפירות שהקציתי" - כבר היו אבודין) מעת לעת (בגמרא מפרש) - דברי רבי אלעזר; רבי יהודה אומר: בשלשה פרקים בודקין את היין (שהניחו להיות מפריש עליו; צריך לבדקו שמא החמיץ, ואין תורמין מן החומץ על היין): בקידום (כשמנשבת רוח קדים) של

מוצאי החג (במוצאי החג), ובהוצאת סמדר (כתום פרח, וענביו נראין באשכול כסדרן), ובשעת כניסת מים בבוסר (כשהן כפול הלבן נקראין 'בוסר', וכשלחלוטית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא - היינו 'כניסת מים'; לשון אחר: היו כותשין הענבים כשהן בוסר, ונותנין לתוכן מים, ונעשין חומץ לטיבול).

גמרא:

מאי 'מעט לעת'?

רבי יוחנן אמר: מעט לעת של בדיקה (כשבדקו - מצאן אבדין - חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו, ואם עשאו מעשר תוך מעט לעת זה על פירות אחרים - צריך להפריש עליהם מספק, וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש, אלא סמכינן אחזקה)
רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר משום רבי אלעזר ברבי ינאי:

(גיטין לא, ב)

מעט לעת של הנחה (הרי זה חושש למפרע כל הימים עד מעט לעת של הנחה ראשונה; יום אחד שלם מחזקינן להו בחזקת קיימין בידוע, ומשם עד כאן ספק, ויחזור ויתרום) תנן: 'אם אבדו הרי זה חושש מעט לעת' (משמע יום אחד הוא דקאי בחששא): בשלמא למאן דאמר 'מעט לעת של בדיקה' - שפיר (היינו כמאן דאמר מעט לעת של בדיקה); אלא למאן דאמר 'מעט לעת של הנחה' - האי 'מעט לעת עד מעט לעת' (כולהו יומי קאי בחששא, בר מיומא קמא: חושש למפרע עד מעט לעת) מיבעי ליה?
קשיא.

דברי רבי אלעזר:

(רבי אלעזר בן פדת - דגמרא, ורבי אלעזר בן שמוע - דמתניתין וברייתא)
אמר רבי אלעזר: חלוקין (ואמר דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבדין וכל פירות שתקנו ע"י אותן פירות צריך לחזור ולהפריש) עליו חביריו על רבי אלעזר, דתנן (נמקואות פ"ב, מ"ב): 'מקוה' (שהיה בחזקת שלם) שנמדד (לאחר זמן) ונמצא חסר - כל (תרומות ו)טהרות שנעשו על גביו (שנשתמשו בהן בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה) למפרע (מעולם) - בין ברשות היחיד (דקיימא לן ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא) בין ברשות הרבים (דקיימא לן ספיקו טהור) - טמאות (הכא טמא; דכי אמרינן 'ספק טומאה ברשות הרבים טהור' - היינו ספק נגע ספק לא נגע, דאיכא למימר לא נגע, אבל זה שהיה טמא ודאי, ואתה בא לטהרו בטבילת ספק - אל תטהרנו מספק).
פשיטא דחלוקין (מהא מתניתין ורבי אלעזר בן פדת - מאי אשמעינן? הא מתניתין בהדיא תנן 'טמאות'!?)

מהו דתימא: מאי למפרע - מעט לעת? קא משמע לן.

רבי יהודה אומר בשלשה פרקים נבדקינן את היין: בקידום של מוצאי החג, ובהוצאת סמדר, ובשעת כניסת מים בבוסר:
תנא: 'בקידום של מוצאי החג של תקופה' (אם כבר נכנסה תקופת תשרי; אבל אם משכה תקופת תמוז עד כאן - לא).

תניא: 'רבי יהודה אומר: בשלשה פרקים מוכרינן את התבואה: לפני הזרע, ובשעת הזרע, ובפרוס הפסח; ובשלשה פרקים מוכרינן את היין: בפרוס הפסח, ובפרוס עצרת, ובפרוס החג; ושמן - מעצרת ואילך.'
למאי הלכתא?

אמר רבא - ואיתימא רב פפא - לשותפין (שאיין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו; אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך, ואם מכר ונתייקר השער לאחר זמן - אין עליו כלום).
מכאן ואילך מאי?
אמר רבא: כל יומא פירקיה (זמנו למכור) הוא.

(יונה ט, ח) ויהי כזרוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית [ותך השמש על ראש יונה ויתעלף; וישאל את נפשו למות ויאמר: טוב מותי מחיין]; מאי 'חרישית'?
אמר רב יהודה: בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים (כתלם של מענית המחרישה, דהיינו חרישית לשון חרישה, לפי שחזקה היא);
אמר ליה רבה: אי הכי - (בתמיה): היינו דכתיב (שם) ותך השמש על ראש יונה ויתעלף (הכתוב בא להעיד שנתחמם העולם - ואתה אומר שסיפר הכתוב בכח גבורת סערוותיה, ולכך שינה בלשונו)?

אלא אמר רבה: בשעה שמנשבת (בשעת החום) – משתקת כל הרוחות מפניה (היא חמה מאוד ומבטלת צינת כל הרוחות; ולכך שינה הכתוב לקרותה 'חרישית'), והיינו דכתיב (איוב לז, יז) אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום.

אמר רב תחליפא בר רב חסדא אמר רב חסדא: אימתי 'בגדיך חמים'? – בשעה שהשקט ארץ מדרום: שבשעה שמנשבת – משתקת כל הרוחות מפניה (כשצינת רוח דרומית שוקטת – ומי הוא המשקיטה? רוח מזרחית משתיקתה, שבשעה שמנשבת רוח מזרחית – משתקת כל הרוחות).

רב הונא ורב חסדא הוו יתבי; חליף ואזיל גניבא עליהו. אמר חד לחבריה: ניקום מקמיה, דבר אוריין הוא! אמר ליה אידך: מקמי פלגאה ניקום? ('פלגאה' – בעל מריבה, שהיתה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב בית דין, כדאמרינן בפרק קמא (לעיל ז, א): בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות – והוא היה גניבא, כדמפרש התם).

אדהכי אתא איהו לגבייהו, אמר להו: במאי עסקיתו? אמרו ליה: ברוחות.

אמר להו: הכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב: ארבע רוחות מנשבות בכל יום, ורוח צפונית מנשבת עם כולן (נוחה היא: לא חמה ולא צוננת וממתקת את שאר הרוחות), שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת; ורוח דרומית קשה מכולן, ואלמלא בן נץ (מלאך העשוי כנף) מעמידה (בכנפיו) – מחרכת כל העולם כולו מפניה, שנאמר (איוב לט, כו) המבינתך יאבר (לשון אברתו: יגדיל כנף) נץ, יפרש כנפיו [ל]תימן?

רבא ורב נחמן בר יצחק הוו יתבי; הוה חליף ואזיל רב נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא (עגלה עשויה כשידה ומנהיגים בה שרים), ופריס עליה סרבלא דכרתי (צבע תכלת דומה לכרתי); רבא אזל לגביה, רב נחמן בר יצחק לא אזל לגביה, אמר: דלמא מאינשי דבי ריש גלותא ניינהו, רבא צריך להו, אנא לא צריכנא להו (דרב נחמן חתניה דנשיאה הוה ב'העור והרוטב' (חולין קכד, א)); כדחזא דרב נחמן בר יעקב הוה – אזיל לגביה; גלי לדרעיה (רב נחמן בר יעקב לדרעיה שהיתה רוח מזרחית מנשבת והוחס לו), אמר: שדיא נשיב (השידה מנשבת).

אמר רבא: הכי אמר רב: אשה מפלת בו, ושמואל אמר: אפילו מרגלית שבים מרקבת בו; רבי יוחנן אמר: אפילו שכבת זרע שבמע' אשה מסרחת בו (תוך שלשה ימים).

אמר רב נחמן [בר יצחק]: ושלשתן מקרא אחד דרשו: (הושע יג, טו) כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו [ויחבר מעינו – הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה]: 'יבוש מקורו' – זו מקורה של אשה (עובר שבמעיה), ו'יחבר מעינו' – זה שכבת זרע שבמע' אשה; 'הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה' – זו מרגלית שבים.

אמר רבא: עדי סוראה הוא (הדבר הזה מבני סורא הוא), דדייקי קראי. מאי 'כי הוא בין אחים יפריא'? אמר רבא: אפילו

(גיטין לב, א)

שופתא (בית יד) בקופינא דמרא ('קופינא': חור, שבראש המרא, שקורין פשו"ר [את]; ועל שם שדחוק בין שני צדי החור קרי ליה 'בין אחים': שמדובקין) רפיא (שמתייבש מחמת החום ורפה); רב יוסף אמר: אפילו סיכתא בדפנא (יתד שבדופן) רפיא; רב אחא בר יעקב אמר: אפילו קניא בכופתא (קנה הארוג בכפיפה) רפיא.

הדרן עלך כל הגט

